

Διδαχὴ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μισούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 4^ο | 21 Απριλίου 2024 | Αρ. Φύλλου 174

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΝΤΙΦΩΝΟ

Ἐτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Πάλι και πάλι με εἰρήνη, ας παρακαλέσουμε τόν Κύριο.

Το δεύτερο Αντίφωνο αρχίζει με τήν Μικρά Συναπτή. Η Μικρά Συναπτή, που την ακούμε πολλές φορές στην θεία Λειτουργία, σε αντίθεση με την Μεγάλη Συναπτή, είναι μια προτροπή του διακόνου ή του ιερέα, που αρχίζει με το «Ἐτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ἐπειτα επαναλαμβάνονται η τελευταία δέηση και η ακροτελεύτια προτροπή της Μεγάλης Συναπτῆς· «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον...» και «Τῆς Παναγίας, ἀχράντου...». Για την δέηση αυτή και για την προτροπή είπαμε στα προηγούμενα, αλλά εκείνο που θέλουμε να τονίσουμε και σήμερα είναι η ξεχωριστή σημασία τους, για την οποία πολλές φορές λέγονται στην θεία Λειτουργία. Ο λειτουργός ιερέας συχνά πυκνά καλεί την σύναξη να προσευχηθούν στον Κύριο και κάθε φορά ζητάει σε ενίσχυση την πρεσβεία των Αγίων, ανάμεσα στους οποίους πρώτη είναι η Υπεραγία Θεοτόκος.

Υστερ' από την Μικρά Συναπτή ο ιερέας λέει την ευχή του δευτέρου Αντιφώνου. «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, σῶσον τόν λαόν σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου· τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον ἀγίασον τούς ἀγαπῶντας τήν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σύ αὐτούς ἀντιδόξασον τῇ θεϊκῇ

σου δυνάμει και μή εγκαταλίπης ἡμᾶς τούς ἐλπίζοντας ἐπί σέ». Κύριε Θεέ μας, σώσε τον λαό σου και ευλόγησε τα παιδιά σου· φύλαξε ὅλη την Εκκλησία σου· αγίασε αυτούς που αγαπάνε την νοικοκυροσύνη του σπιτιού σου· εσύ σε ανταπόδοση δόξασέ τους με την θεϊκή σου δύναμη και μην αφήσεις εμάς που ελπίζομε σε σένα. Το βλέπει ο καθένας πώς, όσο κι αν προσπαθούμε να μεταφράσουμε πιστά κι όσο μπορούμε πιο ὁμορφα τα λόγια της ευχής, δεν κατορθώνομε να φτάσουμε την τέλεια μορφή και την ιερότητα του λειτουργικού λόγου. Όχι πώς και η λεγόμενη δημοτική δεν είναι γλώσσα μας, μα εδώ συμβαίνει ὅ,τι με τα ιερά ἄμφια· καθώς δεν δεχόμαστε να λειτουργήσουμε με την καθημερινή μας αμφίεση, ἔτσι και δεν το βλέπομε πρεπούμενο να προσευχηθούμε στην γλώσσα του σπιτιού και της δουλειάς μας.

Εδώ κινδυνεύομε να πέσουμε σε μακρές συζητήσεις και λογομαχίες, που με κανέναν τρόπο δεν το επιθυμούμε. Ας παραδεχθούμε λοιπόν πώς η δημοτική είναι αδούλευτη ακόμα για να υπηρετήσει σε τόσο αληθινά ιερό σκοπό. Όχι μόνο ο λειτουργικός λόγος, μα γενικά η γλώσσα της Ορθοδοξίας είναι «ἔπος ἱεροπρεπές», και τέλος πάντων δεν είναι λίγο και χωρίς ἄλλη σημασία ὅτι μερικά πράγματα στην ζωή τα καθιέρωσε ο χρόνος. Πόσο χαμηλά ξεπέφτει η προσευχή και η λατρεία με τις πρόχειρες λέξεις και με τους πεζούς τρόπους ἔκφρασης, το βλέπομε στις λεγόμενες αυτοσχέδιες προσευχές. Κατά προτεσταντικό τρόπο σηκώνεται ο καθένας και λέει κάποια λόγια τάχα πώς κάνει προσευχή, κι αν είναι κάποιος εκεί με λίγο μυαλό και σοβαρότητα κρατιέται για να μη γελάσει. Κι ὅμως ἔχει η Εκκλησία για κάθε περίσταση μικρές και εὐληπτες προσευχές, που μπορούν και πρέπει να τις ξέρουν, ὅλοι ὅσοι αισθάνονται την ανάγκη να προσευχηθούν κι ὅταν κάθονται και σηκώνονται ἀπὸ το τραπέζι κι ὅταν πλαγιάζουν το βράδυ και ξυπνοῦν το πρωί. Δεν είναι μικρό πράγμα να μάθεις και να θέλεις να προσεύχεται ὡς προσεύχεται η Εκκλησία. Τα πεζολογήματα των αυτοσχέδιων προσευχῶν δεν είναι προσευχή της Εκκλησίας, γιατί ἐκτὸς ἀπὸ την γλώσσα, που επιτέλους είναι το ἔνδυμα, ἀλλὰ η προσευχή της Εκκλησίας ἔχει ἓνα καθαρὰ αἰσιογραφικὸ περιεχόμενο. Και οι ευχές και οι ὕμνοι της θείας λατρείας ὄχι μόνο την ἐμπνευσί τους ἔχουν στη θεία Γραφή, ἀλλὰ και στην ἔκφρασή τους μεταχειρίζονται τον αἰσιογραφικὸ λόγο. Αν ἦταν τρόπος στις ομιλίες μας αυτές να παραπέμπομε στη θεία Γραφή, θα βλέπαμε πώς ἢ παραπάνω ευχή, ἀλλὰ και ὅλες οι ευχές, είναι νοήματα και λέξεις της θείας Γραφῆς και μάλιστα των ψαλμῶν. Οι ψαλμοί και η γλώσσα και ο λόγος των ψαλμῶν είναι η ἀστείρευτη

πηνή, από την οποία αντλούν το Ευχολόγιο και το Υμνολόγιο της Εκκλησίας.

Μετά την ευχή όπως πάντα, σε επισφράγιση του λόγου έρχεται η εκφώνηση. «Ότι σόν τό κράτος καί σου έστίν ή βασιλεία καί η δύναμις καί ή δόξα, του Πατρός καί του Υιού καί του Άγίου Πνεύματος, νυν καί αεί καί εις τούς αιώνας των αιώνων». Γιατί εσύ έχεις την εξουσία και δική σου είναι η βασιλεία και η δύναμη και η δόξα, του Πατέρα και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντα και στους ατελείωτους αιώνες. Οι χοροί των ψαλμών επιβεβαιώνουν τον λόγο του ιερέα με το «Αμήν» κι αρχίζουν να ψάλλουν το δεύτερο Αντίφωνο. Το δεύτερο Αντίφωνο άλλο είναι τις Κυριακές, άλλο τις Δεσποτικές και τις Θεομητορικές εορτές κι άλλο τις εορτές των Αγίων. Στον τύπο του βέβαια είναι πάντα το ίδιο, τρεις ή τέσσερις ψαλμικοί στίχοι και το εφύμνιο. Το εφύμνιο, που ακούμε κάθε Κυριακή, είναι «Σώσον ήμάς, Υιέ Θεού, ό άναστάς έκ νεκρών, ψάλλοντάς σοι άλληλούια». Σώσε μας, Υιέ του Θεού, που αναστήθηκες από τους νεκρούς, εμάς που σου ψάλλουμε αλληλούια. Το ίδιο σχεδόν ακούμε και στις εορτές των Αγίων «Σώσον Ημάς, Υιέ Θεού, ό έν Άγίοις θαυμαστός, ψάλλοντάς σοι άλληλούια». Σώσε μας, Υιέ του Θεού, που σε θαυμάζουμε στους βίους και τα έργα των Αγίων, εμάς που σου ψάλλομε αλληλούια. Το αλληλούια είναι φράση εβραϊκή, που θα πη «αίνεϊτε τον Κύριον».

Στο τέλος του Αντιφώνου ψάλλεται η μικρή δοξολογία στην Αγία Τριάδα, «Δόξα Πατρί καί Υιῷ καί Άγίῳ Πνεύματι...», και ο ύμνος του αυτοκράτορα Ιουστινιανού· «Ό μονογενής Υιός...». Ο αυτοκράτορας εσύνθεσε το τροπάριο για να ψάλλεται στον μεγάλο ναό που έχτισε και τον αφιέρωσε στην Σοφία του Θεού, δηλαδή στον Ιησού Χριστό. «Σώσε μας, Χριστέ ο Θεός μας, εσύ πού είσαι αθάνατος και καταδέχτηκες για την σωτηρία μας να σαρκωθείς από την αγία Θεοτόκο και αειπάρθενο Μαρία και να γίνεις άνθρωπος, χωρίς να πάψεις να είσαι Θεός, που σαν άνθρωπος σταυρώθηκες και νίκησες τον θάνατο, εσύ που είσαι ο ένας της Αγίας Τριάδος και δοξάζεσαι μαζί με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα». Αυτό το τροπάριο, έτσι καθώς το βλέπομε και στην μετάφρασή του, είναι ένας χριστολογικός ύμνος, που επαναλαμβάνει σχεδόν τα έξι σχετικά άρθρα στο Σύμβολο της πίστεως. Θα πρέπει να προσέξουμε πώς και τα δύο, αλλά το δεύτερο Αντίφωνο περισσότερο, αναφέρονται στον Ιησού Χριστό. Όσο προχωρεί η ιερή ακολουθία, τόσο περισσότερο γίνεται αισθητή η παρουσία του Ιησού Χριστού, στο όνομα του οποίου γίνεται η σύναξη της Εκκλησίας.

Στο Ευαγγέλιο ο Ιησούς Χριστός είπε ότι «οὔ̅ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἐμόν ὄνομα ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν». Κι ἀκόμα διαβεβαίωσε τους μαθητές μετά την Ἀνάσταση και εἶπε «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Εἶναι λοιπόν ἀλήθεια πὼς ο Ιησούς Χριστός εἶναι μαζί μας στην Ἐκκλησία, και πουθενά αλλοῦ δεν τον βρίσκουμε και δεν τον συναντάμε παρά στην λειτουργική μας σύναξη. Ἡ ἐκκλησιαστική λατρεία, ἡ λειτουργική σύναξη εἶναι ἡ συγκεκριμένη ομολογία τῆς πίστεως, ἡ ἐκκλησιαστική ἐνσάρκωση τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν τώρα ψάλλουμε «Σῶσον ἡμᾶς, Υἱέ Θεοῦ...» καί «Ὁ μονογενῆς Υἱός...», δεν εἶναι το ἴδιο σαν ὅταν προσευχόμαστε μόνοι μας ἢ μελετάμε στο σπουδαστήριο το μυστήριο τῆς θείας οικονομίας, ἀλλά ἀντικρῶζουμε πρόσωπο πρὸς πρόσωπο ἐκεῖνον, πρὸς τον ὁποῖο προσευχόμαστε, και ἀσθανόμαστε ζωντανή την παρουσία του.

Για τα Ἀντίφωνα, που εἶναι οἱ πρώτοι ψαλμοί και ὕμνοι στην ἀρχή τῆς θείας Λειτουργίας, θα μπορούσαμε να πούμε πολλά· και για το πρώτο και για το δεύτερο και για το τρίτο, για το ὁποῖο θα μιλήσουμε στην ἐπόμενη ομιλία. Μα, καθὼς το εἶπαμε κάπου στα προηγούμενα, δεν θέλουμε να διδάξουμε ἱστορία τῆς θείας λατρείας. Το πὼς κάποια πράγματα στην θεία Λειτουργία πήραν μια ὀρισμένη μορφή κι ἔφτασαν να γίνονται ὁπὼς τα βλέπουμε και τα ξέρουμε, δεν ενδιαφέρει παρά μόνο τους ἐδικούς, για να τα μελετοῦν και να τα ξετάζουν. Ἐμᾶς τους ἄλλους μας ενδιαφέρει αὐτό που γίνεται τώρα, που δεν εἶναι βέβαια κάτι αὐθαίρετο κι ἔξω ἀπὸ την λειτουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό ἴσως δεν κατάλαβαν πολλοί ἀπὸ τους δικούς μας, που ὅταν πρόκειται για την τάξη και την διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας φωνάζουν να ξαναγυρίσουμε σῶνει και καλὰ σε ὅ,τι γινότανε στην ἐποχή των ἁγίων Ἀποστόλων. Εἶναι κι αὐτή μια προτεσταντική ἀντίληψη, που ἀγνοεῖ την ζωή και την παράδοση τῆς Ἐκκλησίας πολλῶν αἰῶνων. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι συντηρητικός ὀργανισμός, ἀλλά ὄχι ἀναποδισμός και ὀπισθοδρομική πορεία. Πιστεύουμε πὼς θα μας δοθεῖ στα ἐπόμενα ἡ ευκαιρία να πούμε περισσότερα ἐπάνω σ' αὐτό το θέμα, που στην οὐσία του εἶναι αὐτό που ονομάζουμε παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παράδοση εἶναι ἀπὸ τα πιο δύσκολα, για να μιλήσουμε γι' αὐτό. Ἀλλά τώρα ας κλείσουμε την ομιλία με τα πρώτα λόγια τῆς Μικρᾶς Συναπτῆς, με τα ὁποῖα καί ἀρχίσαμε· «Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν...». Ἀμήν.

† Σ & Κ Δ